

የአለት ላይ

ሥዕል

ከአባተ መንግሥት

የአለት ላይ ሥዕል (Rock Painting) ከሌላው ከፍለ ዓለም ይልቅ በአባተ ሪክ መብዛቱና ጥንታዊነቱ በአገራችንም በተለያዩ ሥፍራ መገኘቱ ታሪካዊና ጥንታዊ ቱን በው ግንኙነት ለማወቅ ጆሮ እንድንሰጥ ይጋብዛል።

የአለት ላይ ሥዕል ምንድን ነው? በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ምን ሥፍራ ይይዛል? ምን ለማወቅ ያስችላል? ምን ጉዳይ ስለሚያሳይን? የመሳሰሉ ጥያቄዎችን ስንመልስ እነዚህን ልዩነቶች የሚገልጹ ሥፍራዎችን የመጀመሪያውን የአይታ ጥበብ ሥራ ያቀረበው ሰው አፈጣጠር በአዲሱ ሳይንሳዊ ነቢብ እንደምን ይቀርባል?

የአለት ላይ ሥዕል የእደ ጥበብ ውጤት ከሆነው የሽክላ ሥራ ጭምር ቀዳሚና ስለሰው ልጅ ታሪክ መረጃ የሚሰጥ ሥራ ነው። በዋሽና በላይ ለመሳል ምቹነት ያለው ሰፋፊ አለት በብዛት በሚገኝበት ሥፍራ፣ በመቅረጽ ጭምር ጥንታዊው ሰው የሠራው የእይታ ጥበብ ውጤት ይገኛል። በእርግጥ አለቱን በመፈልፈል ወይም በመቅረጽ ከተሠራው ይልቅ በአለቱ ላይ በቀለም የተሳለው ይበረክታል።

የአለት ላይ ሥዕሉ የሚገኘው በዋሽ የውስጥ ግርግዳና በአለት በስተጀርባ ነው። ሥዕሉ ከዝናምና ከፀሐይ ጥቃት ተርፎ እያሌ ምእተ ዓመት ዘልቆ እስከዘመናችን የቆየልንም ከዚሁ ከተሳለበት ሥፍራ የተነሣ ነው። ምንም እንኳን ዘመን የቀደመ ቀለሙንና በከፊልም ቅርጹን የለወጠው ቢሆንም የአለት ላይ ሥዕል እስከዛሬም ድረስ የተመልካችን ዓይን የሚማርክ ሆኖ ይገኛል። የአለት ላይ ሥዕል ከፈጠራ ውጤትነቱ ሌላ የቀደመውን ሰው ሥልጣኔና ታሪክ ለማሟያዝያ፣ ግንቦት፣ ሰኔ 1983

ወቅ እጅግ የሚረዳ ቅርስ ነው።

የአለት ላይ ሥዕል መሠራት የጀመረ በትን ዘመን በትክክል ለመናገር ያዳግታል። ወጥም “የድንጋይ ዘመን” በአፍሪካም ዘንድ በሌላው ከፍለት ዓለም ይህ ሥራ የቀረበበት አይነተኛ ጊዜ መሆኑ ይታወቃል።

በአፍሪካ የአለት ላይ ሥዕል በሦስቱ ዋና ዋና የድንጋይ ዘመን ወቅት የተሠራ ነው። ጉልደፍደፍ ያለውና በቅርጹም ጠንካራ መሥመር በመጠቀም ማለትም በእርግጥ የድንጋይ ዘመን የተሳለው 45ሺ ዓመት አስቆጥሯል።

በሁለተኛ ደረጃ የሚመደበው የሚሳለውን አካል ቅርጽ የተሻለ አሟልቶ የያዘ፣ በጠንካራ ድፍን መሥመር ብቻ ሳይሆን ነጠብጣብንና ላላ ያለ መሥመርም ጭምር በመጠቀም የተሠራው በመካከለኛው የድንጋይ ዘመን፣ ማለትም እስካለፈው 7ሺ ዓመት የተሠራው ነው።

በሦስተኛ ደረጃ የሚመደበው በአዲሱ የድንጋይ ዘመን፣ ማለትም ከዛሬ 7ሺ—1ሺ500 ዓመት ቀደም ቢል በነበረው ወቅት ውስጥ የተሠራ ነው። ይኸኛው አካል ረቀቅና ስታይላይዝ ተደርጎ የሚቀርብበት ሥዕሉን በአንድ ቀለም ብቻ ከመጨረስ ይልቅ የተለያዩ ቀለም መጠቀም የሚታይበት ነው።

የአለት ላይ ሥዕል እስካለፈው አንድ ምእተ ዓመት በዘላንና በከብት አርቢ ሕዝብ ሲሠራ ቆይቷል። እስከ 21ኛው ዘመን ድረስም የአለት ላይ ሥዕሎችን የሚሠሩ ሕዝቦች እንዳሉ ይገመታል።

በአለት ላይ ሥዕል ዋነኛ አካላት ሰውና እንስሳት ናቸው። በእርግጥ

እንደ ዚምባብዌ ባሉ አገሮች የሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል ተክልን፣ ዛፍንና ወንዝን የመሳሰሉ አካላትን እክሎ በጉልህ ያቀርባል። ለዚህም ምክንያቱ ለአለት ላይ ሥዕል ምቹ የተፈጥሮ ዋሻና አለት በብዛት በሚገኝበት አካባቢ የመልክእ ምድር ገጽታ የሚያሳይ የአለት ላይ ሥዕልም በመሳሉ ነው።

የአለት ላይ ሥዕል በአመዛኙ፣ በቀይ፣ በብጫና በቡኒ ቀለማት ቢቀርብም አንድ አካል በአንድ አይነት ቀለም ይጨረሳል። ግን በተለይ በኋለኛው የድንጋይ ዘመን ወቅት አንድ የሥዕል ድርሰት በተለያዩ ቀለም ይሠራ ነበር። የአለት ላይ ሥዕል በምን ዘዴ ይሳል እንደነበር እስከዛሬም በውል አይታወቅም።

እኒያ ጥንታዊ ሠዓሊዎች አፈር በማንጠር ቀለማትን የማዘጋጀት ጥበብ እንደነበራቸው ሲታወቅ፣ የእንስሳትን ፀጉር እንደብሩሽ፣ ጠፍጣፋ ድንጋይ እንደ ቀለም ማደባለቂያ ለሌዳ (ፓሌት) ይገለገሉ ነበር። ሠዓሊዎቹ የተመለከቱትን በሥዕል የማሥፈር ተስጥእም ቀላል አልነበረም። ይህን ለማለት የሚያበቃን፣ በአለት ላይ ከተሳለው የእንስሳትና የተክል ዓይነት ውስጥ አንዳንዶቹን (ዛሬም ከምድር ገጽ ካልጠፉት ጭምር) በስም ለይቶ ለመግለጽ ስለእንስሳትና ስለተክሎች ዓይነት ከተራው ሰው የላቀ የባለሙያ ዕውቀት መሻቱ ነው።

የአለት ላይ ሥዕል ይዘት በየተሳሉበት ዘመን ይኖር የነበረውን ኅብረተሰብ ግንኙነት ያንፀባርቃል። በእርግጥ የድንጋይ ዘመን የተሳለው የአለት ላይ ሥዕል

እድንን ፍሬፍሬ ለቀማን፤ በግርድፋም
በሆን፤ ለመግለጽ ይሞክራል። ሰው
በእርሻ መቀዳደር በጀመረበት በመካከ
ለኛው የድንጋይ ዘመን የተግለጸው የእ
ርሻ ሕይወትን የሚያሳይ የቤት እንስሳ
ትና ዝናብ ለሰው ወሳኝ መሆኑን የሚጠ
ቁም። ሐሳብ የተገለፀበት ነው።
ሆኖም በዚህ ወቅት የተግለጸውም በሆን
በቀደመው ዘመን ይቀርብ የነበረ እንደ
ቀስት ያለ የእድን መግረያን ጨምሮ
ማቅረቡ አልቀረም። እያደር የአለት
ላይ ሥዕል የዘመኑ ሰው እመለካከት፤
ተፈጥሮን እንደምን እንደሚመለከታት
እምነቱና ፍልስፍናው ጭምር የሚንፀባ
ረቅበት ሆነ።

ጥንታዊው ሰው በተለያየ የሥነ ቃል
ሀብቱ የሚገልጽውን አሳብ በአለት ላይ

ሥዕሉም ያቀርበው ነበር። በሥነ ቃል
ውስጥ የሚገኘውን፤ የበዓላት አከባበር፤
አማልክቱንና ስለእነርሱ ያለውን አስተ
ያየት፤ ... የጥንቱ ሠዓል በአለት ላይ
ሥዕል ያንጸባርቅ ነበር። በሌላ አባባል
የአለት ላይ ሥዕል ይዘት በተለያዩ ሥነ
ቃላት ውስጥ ይገኛል። ለአብነት ለሥ
ዕሉ መወረት ከሚሆነው ሥነ ቃል
ውስጥ እንዲሁ የዚያውቀው አፈታሪክ
በ“ዝናም” ላይ ያተኩራል።

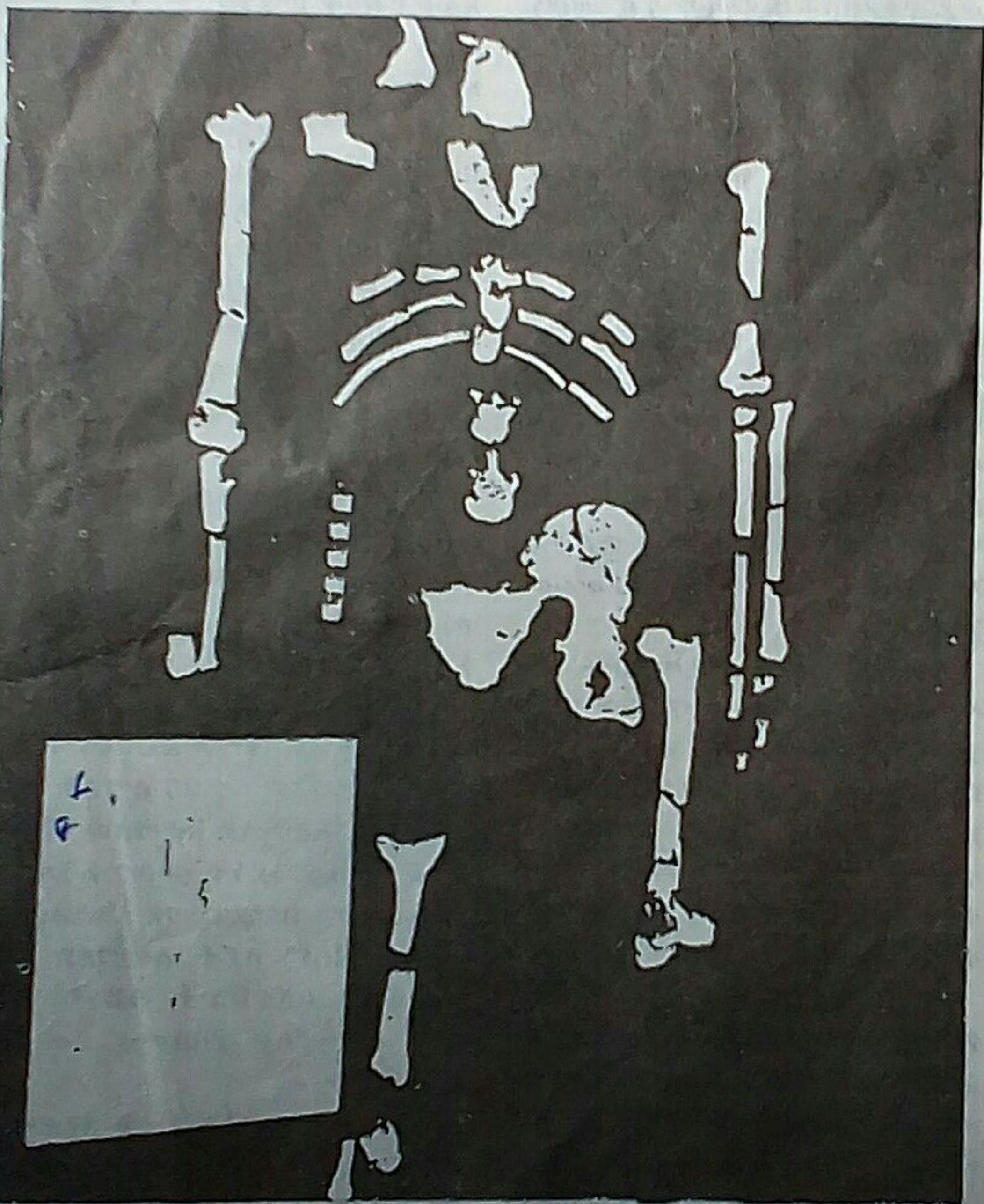
በጥንት ዘመን ለእንደ ዓመት ያሽል
በአገር ዝናም ሳይጥል ስለቀረ፤ ችግሩን
ለማቃለል ለዝናም አምላክ መሥዋዕት
እንዲቀርብ የአገሩ ዐዋቂ ለአገሩ ንጉሥ
ይነግረዋል። ዐዋቂው “እንዲት የደረ
ሰች የንጉሥ ልጅ ለመሥዋዕት መቅረብ
አለባት። እርሷም ንጹህና ወንድ የማታ

ውት ልጃገረድ እንድትሆን” ይላል።
ንጉሡ ንግሥቱቱን ጠርቶ “ከልጆቻ
ችን ውስጥ ንጹህ የሆነችና ለመሥዋዕት
ነት የምትቀርብ የደረሰች ልጃገረድ
ፈልገ” ይላታል። ንግሥቱቱ እንደታዘ
ዘችው ሴት ልጆቿን ከሰበሰበች በኋላ
“ከእናንተ ውስጥ ንፁህ የሆነችና ወንድ
የማታውት ልጄ የትኛዋ ናት?” ስትል
ጠየቀቻቸው። ልጆቿ በእናታቸው ንግ
ግር እየላቁ በእንድነት እንዲህ አሏት፡
“የንጉሥ ልጆች ብንሆንም ማንኛዋም
ሴት የምታደርገውን እናደርጋለን፤ ማን
ኛዋም ሴት እንደምትኖረው እንኖራ
ለን።” በዚህ ወቅት ንግሥቱቱ ልጆቿን
ምንጣፍ ላይ አስተኝታ እንድ በእንድ
መረመረቻቸው። ሆኖም እንዲቷም
ልጅ ወንድ የማታውት ሆና አልተገኘ
ችም።

ንግሥቱቱ ወደ ንጉሡ ዘንድ ሂደ
“ንጉሥ ሆይ! ከደረሱት ሴት ልጆቻችን
ውስጥ ወንድ ያለውቀች የለችም” አለ
ችው። ንጉሡ ዐዋቂዎቹን አስጠርቶ
“ከሴት ልጆቹ ውስጥ አንዲቷም ንጹህ
ሆና አልተገኘችም። ስለዚህ አሁን ምን
ማድረግ እንደሚኖርብኝ ንገሩኝ” አላ
ቸው። እነርሱም እንዲህ ሲሉ መለሱ
ለት፡ “ንጉሥ ሆይ! ለዝናም አምላክ
መሥዋዕት መቅረቡ የግድ ነው። ከደረ
ሱት ልጃገረድ ልጆችዎ ውስጥ ወንድ
ያለውቀች ማግኘት ካልተቻለ አንድ
አማራጭ አለ። ይኸውም ለዐቅመ
ሒዋን ካልደረሱት ልጆችዎ ውስጥ ከፍ
የምትለውን ለመሥዋዕትነት ማዘጋጀት
ነው። ይህችም ልጅ ለዐቅመ ሒዋን
እስከትደርስ ድረስ በመሥዋዕትነት
በምትቀርብበት ሥፍራ ማንም እንዳይደ
ርስባት እየተጠበቀች ታድጋለች።
እንደ ደንቡ የደረሰች ልጃገረድ ስትሆን
መሥዋዕት ትደረጋለች።”

ንጉሡ ንግሥቱቱን ጠርቶ “ለዐቅመ
ሒዋን ካልደረሱት ልጆቻችን ውስጥ
ከፍ የምትለውንና ንፁሕን ምረጪ”
አላት። ንግሥቱቱም በታዘዘችው መሠ
ረት እንደኛዋን ልጇን ለመሥዋዕት
መረጠች። ልጅቱ ጡቶቿ ገና ማጉጥ
ጉጥ ያልጀመሩ ልጃገረድ ነበረች።

ትንሿ ልጃገረድ ወደ መሠዊያው
ሥፍራ ተወሰደች። የመሥዋዕቱ

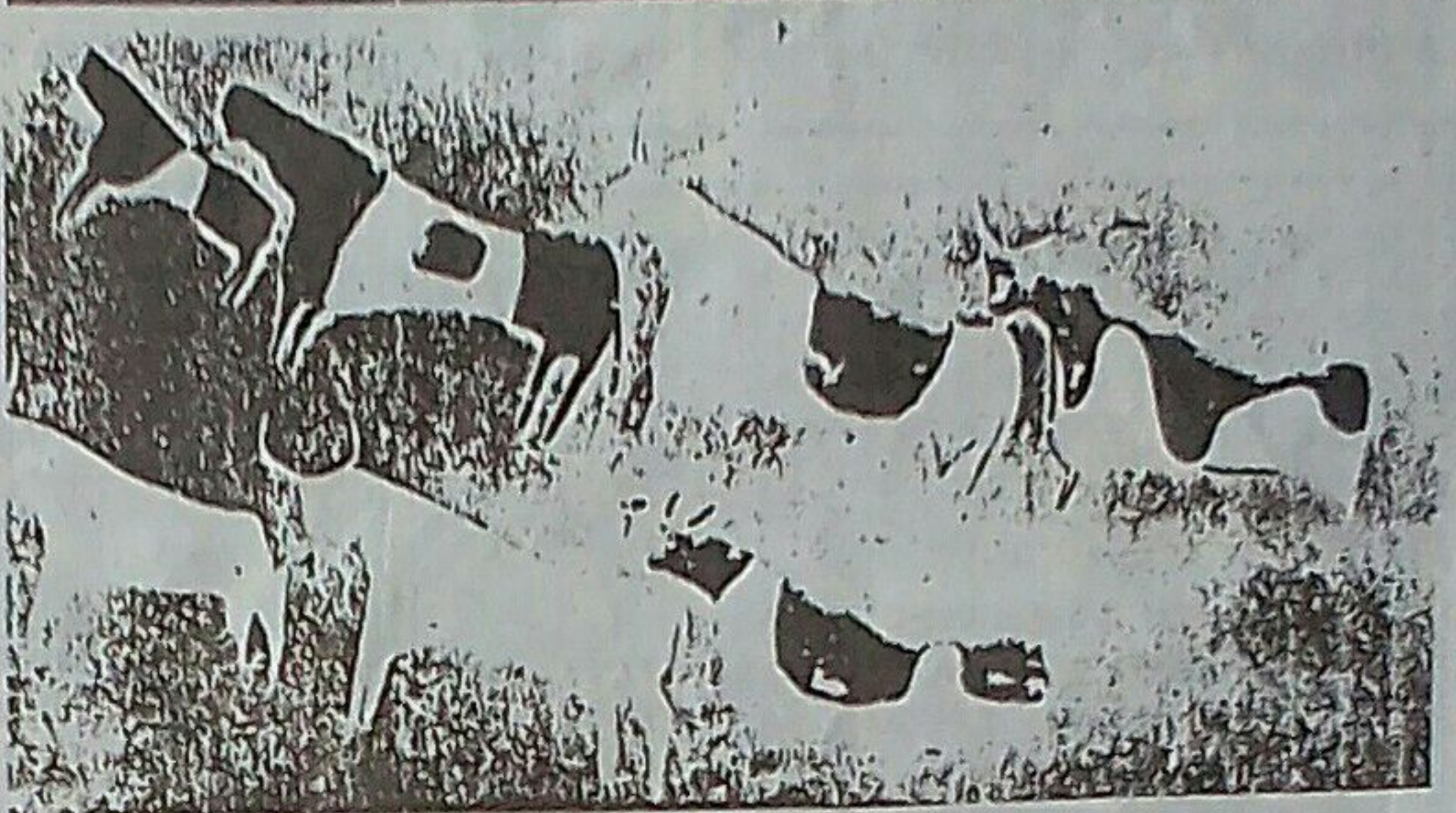
3.5 ሚሊዮን ዓመታት ዕድሜ ያለው የድንቅነሽ (ሉሲ) ትሪቲ አካል

ሥፍራ ከብ ፣ ከድንጋይ የተሠራና የድንጋይ በር ያለው ጉተራ መላይ ቤት ነበር ። ከዚህ ግዙፍ የድንጋይ ቤት መካከል የምስጥ ኩይሳ አለ ። ከዚያ የምስጥ ኩይሳ ላይ ደግሞ ትልቅ ዛፍ ይገኛል ። ልጅቱ ወደ መሠዊያው ከፍል ከገባች በኋላ የድንጋይ በር ተዘጋባት ። ከዚህ በኋላ በየዕለቱ እንደዚህ ውሃና ምግብ ይወስዳላት ጀምሮ ። ሆኖም ምግቡን የሚያቀብሏት በግርግዳ ቁል ቁል እያወረዳላት እንጂ በእካል ፊት ለፊት እያገኛት አልነበረም ። ዐዋቂዎቹ መሥዋዕት የምትሆነውን ልጅ ማንም ሰው በእካል እንዳይቀርባት እዘው ስለነ በር ልጅቱ ከማንም ጋር ፊትለፊት አትገናኝም ነበር ።

ልጅቱ መሥዋዕት በምትሆንበት ሥፍራ ሆኖ ታድግ ነበር ። ጡቷ እስኪያ ጉጠጉጥና ለዐቅመ ሐዋን እስከትደርስ ሁለት ዓመት ፈጀ ። በእዚህ ሁለት ዓመት ውስጥ በእገሩ ጠብታ ዝናብ አልወረደም ። ከብቶች ሁሉ አለቁ ። ብዙ ሰዎች ሞቱ ። ወንዞች ደረቁ ። የተዘራው መዘነ ።

ልጅቱ ለዐቅመ ሐዋን እንደደረሰች፣ ዐዋቂዎች ወደ ንጉሡ ሄደው እንዲህ አሉት ፡- “ልጅቱ አሁን መሥዋዕት ልትደረግ ትችላለች ፣ ለዐቅመ ሐዋን የደረሰች ንፁህ ልጃገረድ ሆናለች።” ንጉሡም ሕዝቡ እንዲሰበሰብ አስነገረ ። ሕዝቡም መሥዋዕቱ በሚቀርብበት ሥፍራ ተገኘ ። ልጃገረዱ የምትገኝ በት ጉተራ መሰል ቤት የድንጋይ መዝ ጊያ ተከፈተ ። ንጉሡን ከሚያማከሩት ዐዋቂዎች ውስጥ ዋነኛው ሰው ፣ ትልቁ ዛፍ ከበቀለበት ኩይሳ ሥር ጉድጓድ ከቆፈረ በኋላ፣ የምትሠዋውን ልጃገረድ በማፈን ገደላት ። ሕዝቡ መሥዋዕቱ በሚቀርብበት ሥፍራ ዙሪያ ከብ ሠርቶ ይደንስና ይጨፍር ጀመር ። ዐዋቂው አፍኖ የገደላትን ልጃገረድ ወደ ትልቁ ዛፍ ሥር አስጠግቶ በቆፈረው ጉድጓድ ውስጥ ቀበራት ። ከዚያም ዐዋቂዎቹ ፣ ሕዝቡ ቀረብ ብሎ ሥርዓቱ በትክክል መፈጸሙን እንዲመለከት አደረጉ ። የተሰበሰበው ሕዝብ በደስታ ተወጦ በመሥዋዕቱ ሥፍራ ጭፈራውን ቀጠለ።

ማያዝያ ፣ ግንቦት ፣ ሰኔ 1983

በቃርራ እካባቢ በሚገኝ ዋሻ ውስጥ የተሳለ ከደቡብ ዐረቢያ ወደ አገራችን የገቡ ከብት እርቢ ሲማውያን ነገዶች እንደሚሉት ይገመታል

መሥዋዕት የተደረገችው ልጅ በት ልቁ ዛፍ ሥር እንደተቀበረች የዛፉ ቁመት ሽቅብ ይወጣ ጀመር ። ያ ዛፍ ሌሊቱን ሙሉ በእስገራሚ ፍጥነት ማደጉን ቀጠለ ። ሕዝቡም ሌሊቱን ሙሉ ያለማቋረጥ ጨፈረ ። በመሠዊያው ሥፍራ ከምስጥ ኩይሳው መካከል የበቀ ለው ያ ዛፍ በሦስት ቀን በእስደናቂ ሁኔታ አደገ። ሕዝቡም ያለማቋረጥ ሦስት ተከታታይ ቀናት ጨፈረ ። በሦስ ተኛው ዕለት ንጋት ላይ የዛፉ ቅርንጫፍ ሰማይ ነካ ። በዚህ ዕለት አጥቢያ ለመጀመሪያ ጊዜ ጠፍታ የነበረችው የንጋት ኮከብ ታየች። የዛፉ ቅርንጫፍ ሰማይን ከመንካቱም በላይ ወደጉንም እየሰፋ ሰማይን በመላ ጋረደው ። ምሽት ላይ ከዋከብትና ጨረቃ ሰማይን ከዳር እስከዳር ነክቶ በሸፈነው የዛፉ ቅርንጫፍ ተጋረዱ ። ቀጥሎ ታላቅ ነፋስ ሆነ። በዚህ ወቅት የዛፉ ቅርንጫፍ ወደ ደመና ተለወጠ ። ዝናብም ይዘንብ ጀመር ። ለሠላላ ተከታታይ ቀናት ያለ ማቋረጥ ዘነመ ።

ይህን አፈታሪክ ያቀረብነው ፣ በአ ለት ላይ ሥዕል የሚቀርበው ነገር ይዘት በጥንቱ ሰው ሥነቃል ውስጥም ዓይነ ተኛ ሐሳብ በመሆኑና በአለት ላይ ሥዕል የሚቀርበው ዓይነተኛ ጉዳይ በሥነቃሉ ውስጥ የሚገኝ መሆኑን በም ሳሌ ለማቅረብ ያሽል ነው ።

በአፍሪካ ቀደምት የሥነ ጥበብ ቅርሶ ችና ባህል ላይ ጠለቅ ያለ ጥናት ያደረ ገው ጀርመናዊው ሊዎ ፍሮቢኑስ ፣ የአፍሪካን የአለት ላይ ሥዕል በመተን ተን አስተያየቱን ሰጥቷል ።

እንደዚህ ሰው ትንተና ፣ የአለት ላይ ሥዕል የመጠን ሕግጋት ትኩረት እይደ ረግባቸውም ። ይህን ሲል ግን ፣ ሆን ተብሎ እንደሚጋኝን ሳያስገነዝበን እላለ ፈም ። ለምሳሌ ያሽል አፈታሪክ የሚነገ ርላቸው ፍጡራን ፣ ንጉሦች ፣ ... በአለት ላይ ሥዕል ሲቀርቡ ከሌሎቹ የሥዕሉ አካላት እጅግ ጉላ ተደርገው የሚሳሉት (ወደ ገጽ 29 ዙሪያ)

የአለት ላይ...

(ከገጽ 15 የዞረ)

ሆን ተብለው ነው ። አንድ ንጉሥ በአጠገቡ ከሚገኝ ትልቅ ዛፍ ይበልጥ ገዝፎ መሣሉ ከያዘው ሐሳቡን ለመግለጽ ሆን ብሎ የሚያደርገው እንጂ የመጠንን ሕግጋት ባለማወቁ አይደለም ።

የአለት ላይ ሥዕል በዛሬውም የሥነ ጥበብ መሥራርት ተመዝና ይበጅ የሚሰኝባቸው ጉኖች አሉት ። በአለት ላይ ሥዕሎች ውስጥ የሚገኝ አካል አንዱ ከሌላው በእንቅስቃሴ ፣ በቅንጅት ፣ ... ተጣጥሞና በጥሩ ቅንብር መገኘቱ የተለመደ ነው ። ቀደም ሲል የተጠቀሰው የአለት ላይ ሥዕል ዚምባብዌ ውስጥ ሩሳፒ በተሰኘ ሥፍራ የሚገኝ ሲሆን ፣ ከላይ የሚታየው ምሥል የንጉሥ አስከሬን ነው ። ከታች ያለው ደግሞ ሰዎች ፣ አንስላት ፣ የቤት ቁሳቁሶች ፣ ፍራፍሬዎችና ሌሎች የተለያዩ አካላትን የሚያሳይ ድርሰት ነው ።

ለታሪክ መረጃነት ፣ የጥንቱን ሰው ባህልና አኗኗር ለማወቅ የሚረዳና ዛሬም

ሚያዝያ ፣ ግንቦት ፣ ሰኔ 1983

ሲሆን እንደ ጥበብ ውጤትነቱ ለዘመናችን ሰው የእይታ ጥበብ ፍላጎት እርካታ የሚለግሥ የአለት ላይ ሥዕል በአሀጉራችን በብዛት ይገኛል ።

የሰሜን አፍሪካና ሠሀራ እካባቢ የቤት እንስሳትን ማላማድና እርሻ ከመጀመሩ አስቀድሞ ባለው ወቅት የአለት ላይ ሠዕል መሣል የተጀመረባቸው እካባቢዎች ነበሩ ። ይህም ዘመን ቢያንስ ከሰባት ሺህ ዓመት በፊት የነበረው ነው ።

በናይጄሪያና ሞሪታኒያ የአለት ላይ ሥዕል ቀለል ባለ አቀራረቡ ለየት ይላል ። በአፍሪካ ቀንድ እካባቢ የተገኘው የአለት ላይ ሥዕል ከመካከለኛ የደንጋይ ዘመን እንሥቶ የተሠራ ነው ። ከምሥራቅና ከመካከለኛው የአፍሪካ አገሮች ውስጥ ታንዛኒያ በባርካታ ሥፍራ የአለት ላይ ሥዕልን በማስመዝገብ ረገድ የገላ ድርሻ አላት ። በታንዛኒያ የአለት ላይ ሥዕል ከአንድ ሺህ ሥፍራ በላይ ተሥሎ ተገኝቷል ።

ይቡብ አፍሪካ የአለት ላይ ሥዕል በብዛት የተገኘባት ሌላዋ አገር ናት ።

በደቡብ አፍሪካ ሪፐብሊክ ከ2ሺህ በላይ በሚሆን ሥፍራ የአለት ላይ ሥዕል ተገኝቷል ።

በርካታ የአለት ላይ ሥዕል ካልተገኘ ባቸው አገሮች ውስጥ ማላዊ በምሳሌነት ልትጠቀስ ትችላለች ። ለአለት ላይ ሥዕል መገኘት ምክንያት ዋነኛው የአለትና የተፈጥሮ መጠለያ በብዛት መገኘት ነው ። ታንዛኒያና ዚምባብዌን በመሳሰሉ ሌላዎች ላይ ሥዕል ምቹ አለትና ዋሻ በብዛት በሚገኝባቸው አገሮች አያሌ የአለት ላይ ሥዕል ይገኛል ። እንደማላዊ ባለው እካባቢ ደግሞ የለም ።

ከሌላ እካባቢ በመጣ ሕዝብ አማካይነት አያሌ የአለት ላይ ሥዕል ከተሠራባቸው አገሮች ዛምቢያ በምሳሌነት ትጠቀሳለች ።

ኢትዮጵያ ለሥዕል አመቺ አለትና ዋሻ በብዛት የሚገኝባት አገር በመሆኗ የአለት ላይ ሥዕል በተለያዩ እካባቢ ይታይ ባታል ።

ከልደተ ክርስቶስ በፊት ሺህ ዓመታት ያስቆጠረ የአለት ላይ ሥዕል በእግ

ፊትን አለ ። የጥንታዊ ሰው ማንነት የሚገልጹት ፡ ለታሪክ ትልቅ መረጃና የአገርም ቅርስ የሆኑት ፡ ከዚህም በላይ እስከመኖራችን ድረስ ሥነ ጥበባዊ ዋጋ ቸውን ያላጡት የአለት ላይ ሥዕልዎችን ምን እንደሆኑና ምን ገጽታ እንዳላቸው መገንዘብ ይገባል ።

በሥልጣኔ ቀደምት ከሆኑት አገሮች አንዱ ሊትዮጵያ ፡ የአይታ ጥበብ ጀማሪ ለሆነው የአለት ላይ ሥዕልም ባዕድ አይደለችም ። ሆኖም በአገሪቱ የሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል ፡ በስፋት አልተዳሰሰም ።

በሊትዮጵያ ስለሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል ማጥናት የጀመሩት ፒ.ሊ.ፍ.ላዛ ሊስ እና ለር. ቻምባርድ ናቸው ። እነዚህ የክርስቶስ ዋናት ምሁራን ለመጀመሪያ ጊዜ በ1920ዎቹ በሐረርጌ ውስጥ በአንዳንድ ሥፍራ የአለት ላይ ሥዕል አግኝተዋል ።

ከዚህ በኋላ በመስኩ የተሰለፉ ተመራማሪዎች በተለያዩ ወቅት በማጥናት ውጤት እስከመዝገበዋል ።

ሊትዮጵያ ውስጥ የሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል በአብዛኛው አለቱን በመፈለግ ሳይሆን አለቱን እንደሰሌዳ በመጠቀም በላይ ቀለም በመቀባት የተሣለ ነው።

ብዛቱ በውል ባይታወቅም በሊትዮጵያ ውስጥ በተለያዩ ቦታ የአለት ላይ ሥዕል ተገኝቷል ። ይህም ማለት ፡ ከኡርትራ እስከ ሲዳሞ ፡ እንዲሁም በምሥራቅና በሌላም የአገሪቱ የተለያዩ አካባቢ የአለት ላይ ሥዕል ተገኝቷል ።

በ1973 ሐረር ውስጥ የተገኘውን የአለት ላይ ሥዕል ለአብነት እንመልከት ፡-

ሐረር ውስጥ ላጋ ጋፍራ አካባቢ ሰርቪሲክ ፓውል እና ብሪዩካ መፒር በ1973 የአለት ላይ ሥዕል አግኝተዋል። የአለት ላይ ሥዕል እስከ ስድሳ ሚትር በሚሰፋ አለትና ዋሻ ላይ ተሥሎ እንደመገኘቱ በላጋ ጋፍራ የሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል ዝርዝር እንሆን፡-

በሥዕል 1- ትልቅ ቀንድ ያላት የምታጠባ ላም ጐላ ብላ ትታያለች

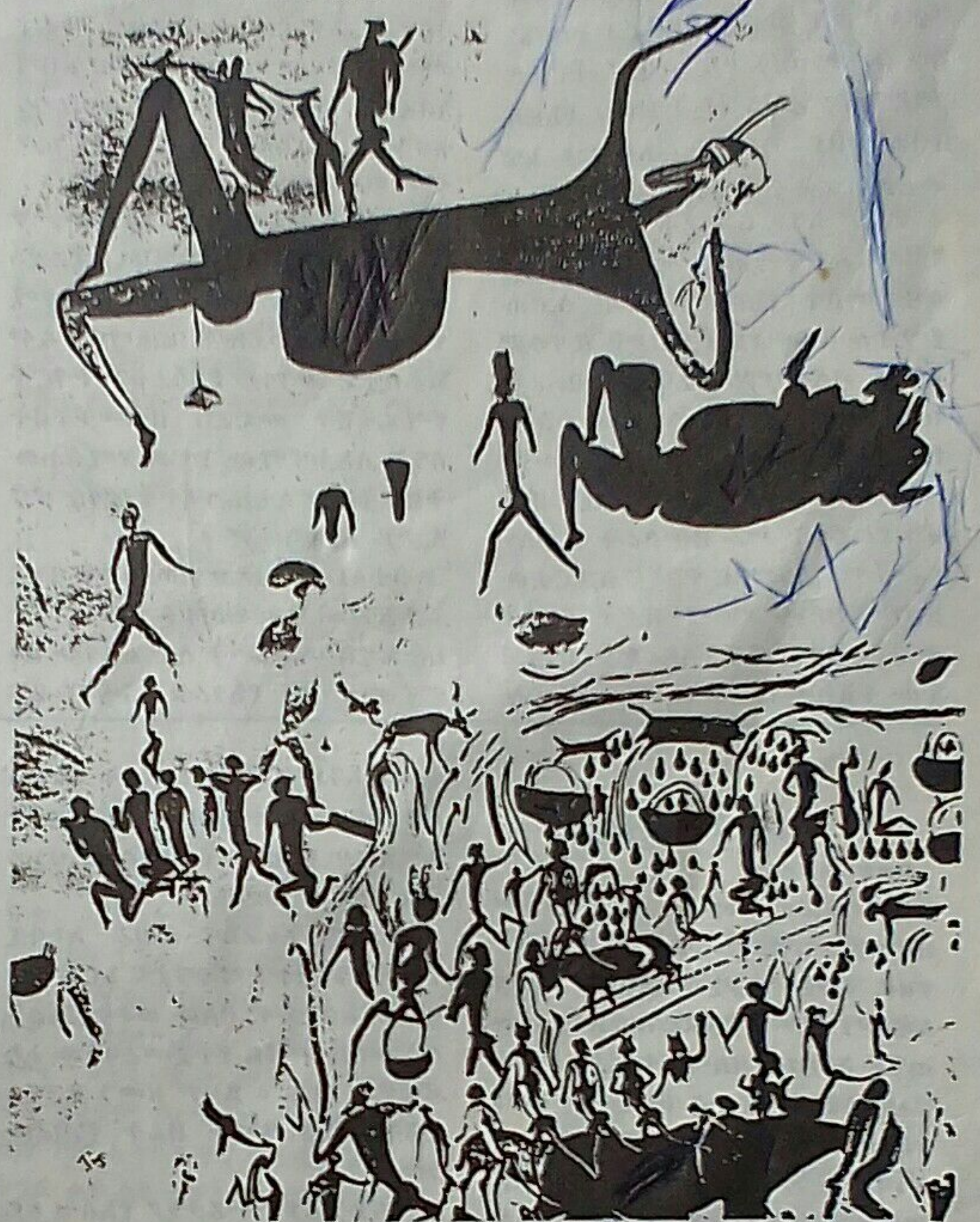
በሥዕል 2- ምንነቱን በውል ለመለየት በያዳግትም ጂኦሜትሪያዊ ቅርጽ

የሆዘ ዑንዩ አካል ይታያል ።

በሥዕል 3- በፊ መሙል ዑለት እንሰሳትና ሌሎች ዑለት አካላት ጐላ ብለው ይታያሉ ። እንዲህ እያለ ፡-

በሥዕል 7- በጐችን ከሌሎች አካ

ከ2ኛው ምእተ ዓለም ቀደም ያለ እንደሆነ ይታሰባል ። ለዚህ ግምት መሠረት የሚሆነው በሥዕሉ በተለያዩም በሥዕል ሰባት ላይ የሚገኙት ባለ ላት በጐች በተጠቀሰው ዘመን ጐላው በሚገኝበት

ከላይ የንጉሥ እስከፊን ፡ ከሥር ብዛት ያለው ሰው ፡ እንሰሳ ፡ ቁሳቁስ ፡ ፍራፍሬና ሌሎች የተለያዩ ነገሮች

ላት ጋር እንመለከታለን ። በዚህ ዓይነት ሐረር ውስጥ ላጋ ጋፍራ አካባቢ የተገኘው የአለት ላይ ሥዕል በዓሥራ አንድ ክፍል ተመድቦ ይገኛል ።

ሥዕሉ እንደ ከሌላው በተለያዩ ርቀት ላይ ሲገኝ በአንድ ቁጥር ሥዕል ላይ ከአንድ በላይ አካላት ይገኙበታል ። በዓሥራ አንድ ቁጥር የተለየው የአለት ላይ ሥዕል በአንድ ዘመን እንደተሣለ እንደሆነ ይገመታል ። ይህም ዘመን

አካባቢ ይኖሩ የነበሩ መሆናቸው ነው ። በሊትዮጵያ የሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል በአልጀሪያና በሊ.ቢ.ያ ከሚገኘው የአለት ላይ ሥዕል ጋር ያለው ተመሳሳይነት የጐላ ነው ።

በአለት ላይ ከብዮችን መሣል የተጀመረው በ3ኛው ምእተ ዓለም ሲሆን ፡ ለዚህም ምክንያቱ በሊ.ቢ.ያ በረሃማ አካባቢ ይኖር የነበረ ሕዝብ ወደ ሊትዮጵያ (ወደ ገጽ 32 ይሄድ)

የአለት ላይ ...

(ከገጽ 30 የበረ)

በመሰደዱ እንደሆነ ይገመታል ።

ከደቡብ ዓረቢያ በሺ ምእተ ዓለም ወደ ሊትዮጵያ የረላሰ ሕዝብ በበግ እርቢነቱ ያታወቀ ሲሆን ይህ ሕዝብ በተጠቀሰው ዘመን እንስሳት ፣ በተለይም የበግ ሥዕል በአለት ላይ ጉልቶ እንዲሣል ምክንያት እንደሆነ ይገመታል ።

የአለት ላይ ሥዕል የእዚያን ከአያሌ ዘመናት በፊት ይኖሩ የነበሩ ወገኖች ባህልና እጅጅ ቀርጾ በመያዝ ለታሪክና ለባህል አጥኝዎች ከፍተኛ መረጃ ያስገኛል ። ከዚህም ባሻገር ለእያታ ጥበብ እስተዋጽኦ ሊያበረክት ሲችል በዘመኑ ዕውቀት ያብረው ቢቀርቡ ለእያታ ጥበብ መነሻ የመሆናቸውን ያሽል ይህን የጥበብ መስክ ለማራመድ የሚያበረክቱት ድርሻ አላቸው ።

የአለት ላይ ሥዕል እንዴት ጥንታዊ የጥበብ ሥራ ሊሆን ቻለ? አፍሪካ እንዴት የዚሁ ጥበብ መነሻ እምብርት መሆን ቻለች? የሚል ጥያቄ ወደ አእምሮችን መምጣቱ አይቀርም ። ለዚህ መልስ ፣ አፍሪካ የመጀመሪያው ሰብአዊ ፍጡር መነሻ በመሆኗ እንደሆነና ይህም ከሳይንሳዊ አስተሳሰብ አኳያ በሰው አፈጣጠር በሚቀርበው ነቢብ መሠረት ነው ።

በምድራችን ላይ ሕይወት ያለው ፍጡር መኖር የጀመረው ከብዙ መቶ ሚሊዮን ዓመት አስቀድሞ ሲሆን ፣ ከፍተኛ የእንስሳት ዝርያዎች ደግሞ ከ60 ሚሊዮን ዓመት ወዲህ ተከሥተዋል ። ጂኦሎጂስቶች “አሊጉሲን” ብለው በሚጠሩት 40 ሚሊዮን ዓመት የሰውና የጣዛ ዝርያ “ሊሙር” ከሚባል ዝርያ ተለየ ። ከዛሬ 30 ሚሊዮን ዓመት በፊት ደግሞ ሰው የተገኘበት የእንስሳት ዘር ግንድ ከሌላው ዝርያ መለየት ጀመረ ። ከዛሬ 15 ሚሊዮን ዓመት በፊት የሰው ዘር ግንድ በአዝጋሚ እድገት የመጀመሪያውን ቅድመ ሰው ዝርያ “ሆሚኒድ” (Hominid) አስገኘ ። ይህ ዝርያ ከ10 ሚሊዮን እስከ 4 ሚሊዮን ዓመት በፊት ወደተከታዩ

ከፍተኛ የሰው መገኛ ዝርያ ተሸጋገረ ። ከ 4 ሚሊዮን እስከ 2 ሚሊዮን ዓመት አስቀድሞ በነበረው ዘመን “ኦስትራሎፒቲክስ” የተሰኘ ዝርያ በአፍሪካ ይኖር ነበር ። ለዚህ ዝርያ ዕውቅ የሆነው ምሳሌ በ1974 በአገራችን ያገኛል ይህን ስንት በተባሉ አርኪዮሎጂስት የተገኘችው የድንቅነሽ (ሉሲ) ቅሪት አካል ነው ። 3.5 ሚሊዮን ዓመት ዕድሜ ያለው የድንቅነሽ (ሉሲ) ቅሪት አካልም ሆነ ዝርያዋ “ኦወስትራሎፒቲክስ” የሰው መገኛ ቅርብ ግንድ መሆኑ የሚነገረው ።

1. በሁለት እግሩ የሚራመድ በመሆኑ ፣

2. በአደንና ፍራፍሬ ለቀማ ይኖር ስለነበር ፣

3. መኖሪያው ከእርሱ ቀደምት እንደነበረው በዛፍ ላይ ሳይሆን በሳር በተሸፈነ ሜዳ ላይ በመሆኑ

4. ቁመቱ ከ3.5 ሜትር እስከ 5 ሜትር የሚደርስና ቀና ያለ በመሆኑ ነው ። ይህ ዝርያ ከጠፋ በኋላ “ሆሞ ሳፒንስ ሳፒየንስ” (Homo Sapiens Sapiens) የተሰኘው ከዛሬ 150 ሺ ዓመት አስቀድሞ በአፍሪካ ይኖር ነበር ። በዓሥር ሺህ በሚቆጠር ቀረብ ባለው ዘመን ከአፍሪካ በመነሣት በሰፊው ተሠራጭቶ ህልውናውን ባዘለቀ “ሆሞ ሳፒንስ” (የሚያስብ ሰው) ከተሰኘ ዝርያ የዘመናችን ሰው ዝርያ እንደተገኘ ሳይንሳዊው ነቢብ ያስረዳል ።

የመጀመሪያውን ከድንጋይ የተሠራ ማምረቻ በእጁ ያበጀው ፍጡር የሰው ቀጥተኛ መገኛ መሆኑ ሲነገር ፣ አፍሪካ ደግሞ የዚያ ዝርያ መብቀያ ናት ። ይህ ሁኔታም በበኩሉ ለህጉሪቷን የመጀመሪያው የጥበብ ውጤት የሆነው የአለት ላይ ሥዕል እምብርት ለመሆን አብቅቷታል ።

ከሰው ልጅ የሥዕል ሥራ ቀደምት የአለት ላይ ሥዕል ሲሆን አፍሪካ በዚህ ቅርብ በቀዳሚነት ትታወቅበታለች ። በሳይንሳዊው ነቢብ መሠረት ይህችው ከፍለ ዓለም የመጀመሪያው የሰው ዘር መገኛ ምድር መሆኗ ፣ የተጠቀሰውን አሳብ ዕውነትነት ያሳያል ። ከ14 ሚሊዮን ዓመት አዝጋሚ ለውጥ በኋላ የመጀመሪያውን የድንጋይ መሣሪያ ያበጀው ፍጡር በአፍሪካ ውስጥ ኖሮ በዚህችው ምድር ጠፍቷል ። ከ10ሺ ዓመት ወዲህ ከፍተኛ የእድገት ደረጃ ላይ የደረሰው ሆሞ ሳፒንስና የዘመናዊው ሰብአዊ ፍጡር መነሻ ሰው በአፍሪካ ምድር ተገኝቶ በመላዋ ዓለም ውስጥ መኖር መጀመሩ ይነገራል ።

45 ሺ ዓመት ወደኋላ መለስ ብለን በምናገኘው በአርገው የድንጋይ ዘመን ግድም መሣል የተጀመረው የአለት ላይ ሥዕል 1ሺ500 ዓመት እስካስቆጠረው አዲሱ የድንጋይ ዘመን ተሠርተዋል ። ይህ በባልም የአለት ላይ ሥዕል አስካለፈው ምእተ ዓመት ሲሠራ መቆየቱንና ዛሬም በከብት እርቢና በዘላን ጉሳዎች በመሠራት ላይ እንደሚገኝ ይታወቃል ። የአለት ላይ ሥዕል እንደጥንታዊ ነቱ ለታሪክ መረጃነት ፣ ለጥንቱ ሰው ማንነት ከፍተኛ ምስክርነት አለው ። ከዚህም በተር የአለት ላይ ሥዕል ዛሬም በዘመናችን ሥነጥበባዊ ዋጋ አለው ።

የአለት ላይ ሥዕል የጥንቱን አፍሪካዊ ችሎታ ከመግለጹም በላይ አገደዱ ምን ይመስል እንደነበር ያንጸባርቃል ።

ማጣቀሻ (Reference)

CHARLES, S. FINCH, THE AFRICAN BACK GROUND TO MEDICAL SCIENCE Essays on African history, science & civilisations, Krnak house, Britain, 1990.
- J.B WEBSRER (EDITOR), TARIK, Vol. I No3, Man in Africa, sing cheong printing co, ltd. Reprinted 1981.
- KARL HEINZ STRIEDER (Selection and editing), ROCK PAINTINGS FROM ZIMBABWE, Goethe Institute 1983
- CERVICEK PAUEL, ROCK PAINTINGS OF LAGA GAFRA (ETHIOPIA) The Rayfield collection of Ethiopia. art. pamphlets No.s 726-793-9.
- DAVID BILES, AN INTRODUCTION TO ARCHAEOLOGY, Ward Lock ltd. London, 1978